

Markert, Wojciech

"Miejsca Pamięci w Pruszkowie", Pruszków 1997 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 12, 282-283

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pouczająca lektura. Część tę uzupełnia krótka charakterystyka wszystkich powiatów województwa (Jacek Żurowski). Dowiedzieć się tu możemy na czym polega specyfika każdego z nich, które wspólnie stanowią o tym, że Mazowsze jest wiodącym województwem w kraju.

Niezwykle interesujący jest rozdział poświęcony zagadnieniom kultury (Krzysztof Kostyrko). Dowiadujemy się z niego o bogatym dorobku kultury Mazowsza. Wielu twórców o znaczeniu ogólnokrajowym, czy wręcz światowym wywodziło się bowiem z naszego regionu. Również dziś nasze województwo zajmuje jedno z czołowych miejsc pod tym względem. Autor zwraca uwagę na prawdziwe „zagłębienie” kulturalne, jakim jest Mazowsze. Działa tu ogromna liczba teatrów, kin, bibliotek, placówek muzealnych. Na Mazowszu mieszka wielu ludzi kultury spośród pisarzy, malarzy, aktorów, śpiewaków i całej plejady innych twórców. Nadal ważne miejsce zajmuje w tym twórczość ludowych artystów. Tę część uzupełnia rozdział prezentujący bogactwo oferty turystyczno-krajoznawczej regionu (Lechosław Herz). Każdy może się z niej dowiedzieć co warte jest zobaczenia na Mazowszu, regionie o tak zróżnicowanej i bogatej przeszłości. Całość uzupełnia część adresowa, niezwykle starannie opracowana, a przydatna zwłaszcza dla osób pragnących podjąć jakąś działalność na terenie Mazowsza.

Prezentowana pozycja ma charakter swego rodzaju vademecum, w ramach którego autorzy spróbowali całościowo, na ile pozwalała na to dość ograniczona objętość pozycji, ująć zagadnienie Mazowsza jako regionu. Treść jest bogato ilustrowana, wzbogacona o liczne dane statystyczne, a dodatkowo jeszcze została załączona mapa z aktualnym podziałem administracyjnym województwa mazowieckiego. Wydaje się, że jest to pozycja bardzo ciekawa, która powinna zaciekawiać zarówno osoby interesujące się sprawami gospodarki jak i historii czy kultury regionu. Choć nie wiadomo jak długo aktualna pozostanie opracowana adresografia, którą szczyłą się autorzy, to stanowi ona bardzo ciekawy dodatek, podobnie jak załączona mapa. Całość, wydana bardzo dobrze pod względem edytorskim, sprawia, że w połączeniu z ciekawą stroną merytoryczną, pozycja ta godna jest polecenia.

Jacek Z. Matuszak

Miejsca Pamięci w Pruszkowie, Pruszkowskie Towarzystwo Kulturalno-Naukowe, Pruszków 1997, ss. 83

Historia Pruszkowa, położonego 15 km od Warszawy miasta, obfituje w ciekawe i często dramatyczne wydarzenia. Wiele z nich zostało utrwalonych przez wzniesione pomniki i ufundowane tablice okolicznościowe. Pracownicy lokalnego towarzystwa kulturalno-naukowego opracowali albumik ukazujące wszystkie miejsca pamięci znajdujące się w Pruszkowie i najbliższej okolicy.

Każdy z 65 obiektów został ujęty w osobnym haśle, prezentującym pokrótce jego dzieje (często odtwarzane dzięki pomocy mieszkańców miasta) i uzupełnionym fotografiami oraz rysunkami. W Pruszkowie znajdują się tablice poświęcone ludziom kultury związanych z miastem, lokalnym działaczom, pomniki poległych lub pomordowanych żołnierzy. Są też miejsca pamięci, które powstały dla zmanifestowania patriotyzmu pruszkowian — Pomnik Ofiar Stanu Wojennego, popiersie Tadeusza Kościuszki.

Kilka pomników dokumentuje dramatyczne wydarzenia dotyczące całego kraju — pomnik „Szesnastu” (usytuowany w miejscu aresztowania ostatnich 16 przywódców Polski Podziemnej), obozu przejściowego „Dulag 121” z wymownym napisem „Tędy przeszła Warszawa”.

Miejsca pamięci dokumentują najważniejsze wydarzenia z historii miejscowości, ale same też stanowią jej część, toteż warto je pielęgnować i prezentować nawet w bardzo mało naukowej formie.

Wojciech Markert

**Jerzy Łempicki, *Herbarz Mazowiecki*,
Wydawnictwo Heroldium; Towarzystwo
Genealogiczno-Heraldyczne, t. I-II, Poznań 1997,
ss. 412; t. III, Poznań 1998, ss. 639**

Rosnące zainteresowanie heraldyką i genealogią doprowadziło ostatnio do dokonania reprintu wielu herbarzy¹, ale także do wznowienia badań. Prof. Jerzy Łempicki, będąc zdania, iż dotychczasowe całościowe ujęcia problematyki uniemożliwiało przedstawienie jej w sposób systematyczny i kompletny, zdecydował się na regionalizację badań. Wprowadzie już wcześniej podejmowano takie próby², jednak *Herbarz Mazowiecki* jest publikacją nowatorską, bowiem autor przyjął powiat jako podstawową jednostkę terytorialną — szlachcie każdego powiatu będzie poświęcony osobny tom.

Tytuł serii wydawniczej jest trochę mylący, gdyż w założeniu ma ograniczać się do terytorium przedrozbiorowego województwa płockiego. Podstawą źródłową herbarza są księgi sądowe i hipoteczne z terenu województwa przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Ograniczenie terytorialne badań wynika z faktu, iż księgi z pozostałych ziem Mazowsza uległy zniszczeniu podczas Powstania Warszawskiego, a co za tym idzie stan wiedzy o szlachcie z tych terenów jest bez porównania mniejszy.

Pierwszy tom (połączony z drugim) jest wprowadzeniem, omawiającym informacje o podziale administracyjnym regionu i jego historii. Znalazła się w nim lista starostów płockich i wykaz urzędników ziemskich województwa, a także informacje o źródłach archiwalnych i metodzie wydawniczej. Następne tomy poświęcone są powiatowi płockiemu i bielskiemu, a każdy z nich składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera dzieje własności ziemskich, uporządkowanych według przynależności do parafii. Druga to dzieje rodzin szlacheckich, ułożone alfabetycznie. Każde hasło zawiera informacje o pochodzeniu rodziny, rysunek jej herbu oraz adnotacje o członkach rodu. Wyodrębnione zostały linie rodzin, a wiadomości o osobach nie powiązanych w rodowody umieszczono w oddzielnych podrozdziałach.

¹ M.in.: Seweryn hr. Uhruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. I–XV, Warszawa 1904–1915; Wiktor Witty, *Nieznana szlachta polska i jej herby*, Warszawa 1907.

² Jan Karol Dachnowski, *Herbarz szlachty Prus Królewskich z XVII wieku*, Kórnik 1995.